

Beleidsplan

van de hervormde gemeente Rotterdam (HGR)

2014 t/m 2018

eindversie

“Opdat het vuur branden blijft”

Rotterdam, 17 oktober 2014

Eindredactie:

C.W. van den Hoek,

B.F. van Verschuer.

Inhoudsopgave:

Inleiding	p 3
I. De hervormde gemeente Rotterdam (algemeen)	p 4
II. De missie van de hervormde gemeente Rotterdam	p 5
III. Kengetallen van de hervormde gemeente Rotterdam	p 6
IV. De bestuurlijke organisatie van de hervormde gemeente Rotterdam	p 7
V. Het college van kerkrentmeesters	p 8
VI. Het college van diakenen	p 9
VII. Financiële kaders van de hervormde gemeente Rotterdam	p 10
VIII. Gebouwen	p 10
IX. Predikantsplaatsen	p 13
X. Nieuwe ontwikkelingen	p 13
XI. Samenwerking met anderen	p 15
XII. Samenvatting en conclusie	p 15

Bijlagen:

- A. Beschrijving van de wijkgemeenten,
- B. Beschrijving van de diaconale projecten,
- C. Kengetallen wijkgemeenten,
- D. Beleidsplan college van kerkrentmeesters,
- E. Diaconie beleidsuitgangspunten 2009,
- F. Rapport Noordegraaf 2011-2012.

Inleiding

De algemene kerkenraad Rotterdam (AK) heeft naar aanleiding van het onderzoek van Marijke van Grafhorst¹ besloten in de persoon van ds. Anton Schipper een extern begeleider aan te trekken voor het proces van ontwikkeling, waarin de Hervormde Gemeente Rotterdam en de AK zich vanaf 2010 bevinden.

Bij de documentatie van relevante dossiers is duidelijk geworden, dat de besluiten, die de AK in 2010 genomen heeft op een aantal beleidsvoornemens, niet stoelden op een vastgesteld beleidsplan.

Het oorspronkelijke beleidsplan “Opdat het vuur branden blijft”² voor de periode 2010 – 2014 is destijds opgesteld door de heer Van Houwelingen in samenwerking met ds. Geluk en ds. Kuipers. Het is de algemene kerkenraad niet gelukt om toen een besluit op dit plan te nemen. Om allerlei redenen was toentertijd het besluit van 3 juni 2009 op een aantal onomstreden beleidsvoornemens uit het oorspronkelijke plan³ het hoogst haalbare.

Ter onderbouwing van de op 3 juni 2009 genomen besluiten is in de AK van 13 september 2011 besloten alsnog een beleidsplan op te stellen, waarbij gebruik is gemaakt van teksten uit het oorspronkelijke plan⁴ zowel als uit het rapport van Marijke van Grafhorst⁵. Omwille van continuïteit is besloten dezelfde titel voor het beleidsplan te gebruiken als de titel uit 2009.

Het plan, dat nu voorligt, is bedoeld voor de periode van 2014 tot 2018. De eerder genoemde besluiten op de beleidsvoornemens, die in dit plan onderbouwd worden, zullen jaarlijks in de januari-vergadering van de AK worden geëvalueerd⁶.

Uitgangspunt voor dit beleidsplan is, dat de algemene kerkenraad zich bezig houdt met het stellen van kaders voor de gehele hervormde gemeente Rotterdam, waar binnen iedere wijkgemeente de eigen focus bepaalt. De wijkgemeenten stellen hun eigen beleidsplan binnen de kaders, die de algemene kerkenraad stelt.

¹ Zie: Marijke van Grafhorst: De identiteit van de hervormde gemeente Rotterdam van 30-06-2010.

² Zie: “Opdat het vuur branden blijft”, beleidsplan van de hervormde gemeente Rotterdam, concept versie 0.6 van juni 2009.

³ Zie voetnoot 2.

⁴ Zie voetnoot 2.

⁵ Zie voetnoot 1.

⁶ Hiertoe is besloten bij de besluitvorming op de beleidsvoornemens op 13 september 2011.

I. De hervormde gemeente Rotterdam

Algemeen⁷:

De hervormde gemeente Rotterdam staat midden in de samenleving, die gekenmerkt wordt door een aantal ontwikkelingen, die direct impact hebben op het functioneren van de kerkelijke gemeente.

Eenzijdig is er sprake van een vergaande secularisatie. De deelname van mensen aan kerken en kerkelijke gemeenschappen neemt langzaam af, mede als gevolg van de vergrijzing. De rol van de georganiseerde godsdienst in de westerse samenleving wordt minder en ook minder belangrijk gevonden. Geloven verandert ook inhoudelijk: godsdienst en geloof passen zich aan, aan wat in de samenleving plausibel en belangrijk wordt gevonden.

Tegelijk is er ook een soort tegenbeweging in de samenleving aan de gang. Bij veel mensen groeit de belangstelling voor zin- en levensvragen en voor spiritualiteit, soms binnen de kerken, maar vooral ook daarbuiten. Mensen zoeken het antwoord op die vragen in veel gevallen niet meer bij kerken of kerkelijke organisaties.

De maatschappij kenmerkt zich door verdergaande individualisering. Veel mensen voelen zich bevrijd van de (knellende) verbanden van gezin, kerk en buurt. Voor veel mensen is die ontwikkeling winst. Tegelijk worden mensen daarmee ook vooral zelf verantwoordelijk voor de manier waarop zij hun leven, leven en inrichten. Dat vraagt van hen zelf een eigen levensvisie of –filosofie op te bouwen. Veel mensen doen dat niet zomaar (eventjes).

In de stad Rotterdam is een duidelijke kloof tussen rijk en arm, die de afgelopen jaren niet minder is geworden. Zo is er nog altijd een groot aantal werklozen en een zeer groot aantal migranten zonder verblijfsvergunning. De economische recessie (als gevolg van de kredietcrisis en bankencrisis) zal het voor deze groepen en voor al die andere kwetsbare mensen in de stad (daklozen, verslaafden, eenzame ouderen, alleenstaande moeders met kinderen, zwerfjongeren) alleen maar moeilijker maken en hun isolement (financieel en sociaal-maatschappelijk) vergroten. Gelet op de Bijbelse “voorrangspositie van de armen” hebben christelijke gemeenschappen als geheel (en dus niet alleen de diaconieën) daar een taak.

De religieuze veelkleurigheid in de stad is enorm toegenomen. Zowel in de christelijke hoek (inmiddels zijn er zo’n 110 migrantenkerken in Rotterdam en omgeving) als in de hoek van de andere grote wereldgodsdiensten. Het is zaak dat te onderkennen en met elkaar samen te werken aan geloofwaardigheid, opbouw en versterking van de religieuze dimensie in de samenleving en bij te dragen aan samenhang tussen mensen in een stad als Rotterdam.

Ook de verhouding tussen de overheid en de religieuze gemeenschappen is de laatste 10 jaar ingrijpend veranderd. Overheden raken uit de verkramping ten opzichte van het fenomeen godsdienst en zien kerken en religieuze gemeenschappen weer staan. Ze dagen hen uit hun rol te spelen in de samenleving, onder meer op het gebied van sociale cohesie. De Wet Maatschappelijke Ondersteuning en het rapport “Tel je zegeningen”⁸ zijn van die ontkramping concrete tekenen, landelijke en lokaal. Kerken en religieuze gemeenschappen worden uitgedaagd. Het is nu zaak die handschoenen op te pakken (zie onder meer diaconaal missionair beleidsplan 2009 - 2013).

Tegen de achtergrond van al deze grote veranderingen in de samenleving zijn veel kerken en kerkelijke gemeenschappen de weg kwijt geraakt. Het lukt hen in veel gevallen eigenlijk niet goed meer een afdoende antwoord te vinden op de vraag naar het eigen bestaansrecht en de vraag naar de eigen missie en de opdracht in de huidige samenleving.

⁷ Dit hoofdstuk is op een enkele tekstuele aanpassing, integraal overgenomen uit het exposé van ds. Couvée, zoals opgenomen in versie 0.6 van het concept beleidsplan van de hervormde gemeente Rotterdam van juni 2009.

⁸ Dr. J.C. Guerra e.a.: Tel je zegeningen, Het maatschappelijk rendement van christelijke kerken in Rotterdam en hun bijdrage aan sociale cohesie. Uitgave Rijksuniversiteit Nijmegen 2008.

II. Missie⁹ van de hervormde gemeente Rotterdam

Voor God, voor elkaar, voor de stad

God met mensen ... dat Verhaal gaat al duizenden jaren. Door Jezus is de wereldwijde kerk die Hem als Christus belijdt, daarop betrokken. In het spoor van Jezus Christus willen we hart voor de stad hebben en een plek bieden voor iedereen.

Rotterdam wil dit Verhaal voortdurend (op)nieuw beleven ter voeding van het geloof, zowel persoonlijk als in de gemeenschappen. De hervormde gemeente Rotterdam komt van daaruit tot aandacht en zorg aan mensen, tot bezinning in ontmoeting met anderen en tot kritische dienstbaarheid aan de stadssamenleving.

Een voortdurende (her)bezinning op de missie is van essentiële betekenis voor de gemeenteontwikkeling en haar positie in de stad. In de christelijke gemeenschap gaat het om de openheid en de uitwisseling van hetgeen wij vinden dat van Godswegen ons te verstaan wordt gegeven met de nevenschikkende kernvraag of en hoe wij openstaan voor de ontwikkelingen in de (stads)samenleving.

De hervormde gemeente Rotterdam krijgt gestalte in vier wijken¹⁰ en twee bijzondere vormen van kerkenwerk, te weten de Pauluskerk en de Stichting Talent Present. Zij is onderdeel van de Protestantse Kerk Nederland en behoort tot de classis Rotterdam. De hervormde gemeente zet zich op verschillende manieren actief in voor de oecumene, zoals binnen het Oecumenisch Laurensberaad, het Convent van Kerken en in het Platform Levensbeschouwing en Religie. Daarnaast neemt men vanuit de wijkgemeenten deel aan plaatselijk religieus overleg.

De algemene kerkenraad organiseert daartoe jaarlijks een reflectiebijeenkomst met vertegenwoordigers en belangstellenden van alle wijkgemeenten en van de wijken, waarbij zij zich beraden op het waartoe en de manier waarop zij gemeente willen zijn, zoals verwoord in de missie. Hierdoor blijft de verwoorde identiteit verbonden aan de geloofspraktijken. De uitkomst van deze reflectiebijeenkomst wordt in een verslag vastgelegd en kan leiden tot aanpassing van de missie.

⁹ De tekst van deze paragraaf is vrijwel identiek overgenomen uit het rapport van Marijke Grafhorst; zie voetnoot 1.

¹⁰ De (eigen) beschrijving van de wijkgemeenten is opgenomen in bijlage A; die van de diaconale projecten in bijlage B.

III. Kengetallen van de hervormde gemeente Rotterdam

Voor het goede begrip van de in dit hoofdstuk en in bijlage B opgenomen cijfers is het nodig allereerst aan te geven, wat het vertrekpunt is voor de diverse cijfers binnen Rotterdam.

Uitgangspunt is, dat opgenomen zijn de zogenaamde actieve leden, dat willen zeggen al degenen, die aangeschreven worden voor de Actie Kerkbalans. In de administratie komen nog veel meer leden voor, die behoren tot de zogenaamde categorie passieve leden. Dit zijn leden, die zowel doop- of belijdend lid waren, maar die niet worden aangeschreven voor de Actie Kerkbalans.

In de praktijk blijkt de ledenadministratie een weerbarstige zaak. De papieren werkelijkheid sluit niet aan bij de realiteit, omdat b.v. leden, die in het ledenbestand zijn opgenomen, niet meer kerkelijk actief zijn of elders kerken.

Uit de gegevens van het kerkelijk bureau van de hervormde gemeente Rotterdam¹¹ blijkt, dat er in totaal 2778 pastorale eenheden ingeschreven zijn. Deze pastorale eenheden omvatten 3122 leden, waarvan er 2367 als dooplid zijn ingeschreven en 755 belijdend lidmaat zijn. Voor een uitsplitsing over de vier wijken wordt verwezen naar tabel 1 in bijlage A.

Wanneer vervolgens gekeken wordt naar de leeftijden van de leden blijken 117 leden of wel 4% van het totaal aantal leden te behoren tot de leeftijdscategorie 0 tot 14 jaar; 2455 of wel 79% van het totaal aantal leden behoren tot de leeftijdscategorie van 15 tot 64 jaar en 550 of wel 18% is 65 jaar en ouder. Vergeleken met de Rotterdamse bevolking zijn er opvallend weinig kinderen lid (4% tegenover een stedelijk gemiddelde van 17% en is het aantal ouderen wat hoger (18% tegenover een stedelijk gemiddelde van 14%). De middencategorie is met 79% hoger dan het stedelijk gemiddelde van 69%. In tabel 2 van bijlage A zijn de gegevens per wijkgemeente opgenomen.

Om het toekomstperspectief nog wat duidelijker te krijgen is de categorie 15 t/m 64 jaar nog wat verder gedifferentieerd. Op basis van deze gegevens kan geconcludeerd worden, dat 23% ouder is dan 45 jaar, hetgeen betekent, dat er een groot potentieel aanwezig is gezien de omvang van de groep jonger dan 45 jaar. In tabel 3 van bijlage A zijn de gegevens per wijkgemeente opgenomen.

In de bevolkingsprognose 2013-2030¹² van de gemeente Rotterdam wordt verwacht dat het totale aantal Rotterdammers in de eerste prognosejaren nog vrij sterk groeit, maar minder dan in de afgelopen jaren het geval was. Na 2015 vlakt de groei naar verwachting af naar een vrij constant niveau van tweeduizend personen per jaar vanaf 2020. In het horizonjaar 2030 telt Rotterdam naar verwachting 660 duizend inwoners, dat zijn er ruim 43 duizend méér dan nu. De gemiddelde jaarlijkse groei in de gehele prognoseperiode bedraagt 2.400 personen.

Naast de gegevens van de ledenadministratie zijn er ook andere gegevens bekend, die het beeld van het aantal leden kunnen nuanceren. Vanuit de gegevens van het college van kerkrentmeesters blijkt, dat in vergelijking met het aantal leden van de wijkgemeente slechts een klein aantal ook daadwerkelijk een kerkelijke bijdrage betaalt, nl. 490 leden. Deze cijfers zijn wellicht een betere indicatie voor het aantal betrokken kerkgangers. In tabel 4 van bijlage A zijn de gegevens per wijkgemeente opgenomen.

¹¹ Deze gegevens zijn afkomstig uit Scipio, het geautomatiseerd systeem, waarin de ledenadministratie is opgenomen. De cijfers zijn van september 2013.

¹² Zie de bevolkingsprognose 2013-2030 van het COS (Centrum voor Onderzoek en Statistiek) van de gemeente Rotterdam.

Opvallend in dit overzicht is, dat bij alle wijkgemeenten het aantal betalende leden fors is afgenomen vanaf 2008, maar dat de bijdrage per betalend lid fors is gestegen. Alleen bij de wijkgemeente Prinsekerk is de gemiddelde bijdrage per betalend lid beduidend lager dan bij de andere wijkgemeenten en het gemiddelde bedrag van de hervormde gemeente Rotterdam.

Al met al dus een zeer smalle basis, zeker wanneer de leeftijd van de gevers in ogenschouw wordt genomen. Uit de ontvangen toezeggingen in het kader van de Actie Kerkbalans over de afgelopen vier jaar blijkt dat ruim 74% van de toezeggers ouder dan 45 jaar te zijn¹³.

Aan de andere kant is het wel verheugend vast te stellen, dat per betalend lid de bijdrage fors gestegen is. Alle wijkgemeenten hebben een aanzienlijke stijging in inkomsten uit levend geld kunnen realiseren en daarmee is het de laatste jaren dan ook gelukt om een evenwicht te bereiken tussen inkomsten en uitgaven.

De conclusie blijft echter, dat de financiële basis smal is en dat een grote inspanning nodig blijft om een begrotingsevenwicht te bewaren. Verhoging van het aantal betalende leden en kostenbeheersing zullen dus de komende jaren de kern van het financieel beleid moeten blijven vormen.

IV. De bestuurlijke organisatie van de hervormde gemeente Rotterdam

De hervormde gemeente Rotterdam kent als bestuurlijke organen:

- De wijkkerkenraden en de moderamina,
- De algemene kerkenraad en het moderamen,
- Het college van kerkrentmeesters,
- Het college van diakenen.

De verantwoordelijkheden van deze beleidsorganen liggen vast in de kerkorde van de Protestantse kerk in Nederland. Binnen dit kerkordelijk kader is de plaatselijke regeling hervormde gemeente Rotterdam vastgesteld¹⁴. Met deze regeling is nu enige jaren ervaring opgedaan. In de vergadering van de algemene kerkenraad van 12 juni 2013 is besloten de regeling in het seizoen 2013/2014 te evalueren en eventuele aanpassingen ter besluitvorming voor te leggen aan de algemene kerkenraad.

De primaire verantwoordelijkheid voor de activiteiten, zowel inhoudelijk als organisatorisch, ligt bij de afzonderlijke wijkgemeenten, die een eigen beleids-/activiteitenplan hebben opgesteld.

Het informeren van en daarmee verantwoording afleggen aan personen, groeperingen en organen binnen en buiten de kerk die belang hebben bij het functioneren van de organisatie, of andersom die voor de organisatie belangrijk zijn om de maatschappelijke rol te vervullen, is een wezenlijk onderdeel van goed bestuur.

Ter versterking van de samenwerking tussen de verschillende gemeenten van de PKN in Groot Rotterdam¹⁵ zendt de algemene kerkenraad een afgevaardigde naar de Centrale Stuurgroep en laat de algemene kerkenraad zich vertegenwoordigen in de Centrale Missionaire Stuurgroep. In deze groepen wordt het beleid gemaakt in zoverre dit de gezamenlijkheid van Rotterdamse Protestantse

¹³ Het aantal leden, dat uiteindelijk een bijdrage betaalt, is hoger dan het aantal leden, dat een toezegging doet. Vergelijk daartoe de tabellen 6 en 7.

¹⁴ Plaatselijke regeling hervormde gemeente Rotterdam, vastgesteld in de algemene kerkenraad van 10 maart 2010.

¹⁵ Onder Groot Rotterdam wordt verstaan het gebied van de Classis Rotterdam zonder Capelle aan den IJssel en Krimpen aan den IJssel.

gemeenten betreft op het gebied van diaconaat, missionair werk, toerusting, contacten met de overheid en de vertegenwoordiging in cultuur en samenleving.

Ter bevordering van de cohesie binnen de hervormde gemeente Rotterdam zal onder auspiciën van de algemene kerkenraad in het seizoen 2013/2014 voor het eerst een leerhuisaanbod gedaan worden aan alle wijkgemeenten. Onderwerp van dit leerhuis zullen de persoon en de werken van de apostel Paulus zijn. Alle predikanten zijn benaderd voor deelname aan dit leerhuis en hebben toegezegd daaraan een bijdrage te leveren. Op basis van de ervaringen zal besloten moeten worden of deze vorm een toegevoegde waarde heeft op het bestaande aanbod van de wijkgemeenten.

V. Het college van kerkrentmeesters

Positie van het college van kerkrentmeesters

Het college van kerkrentmeesters (CvK) is adviesorgaan van de algemene kerkenraad van de hervormde gemeente Rotterdam. In dat kader streeft het CvK ernaar om van elke wijkgemeente een vertegenwoordiging in zijn midden te hebben en goede contacten te onderhouden met de wijkgemeenten. Het CvK voert jaarlijks overleg met de wijkkerkrentmeesters.

Het CvK onderhoudt ten behoeve van zijn arbeid contacten met de algemene kerkenraad, het Gemeentefonds, het college van diakenen, de Stichting Laurenskerk en de Stichting tot instandhouding van de hervormde/gereformeerde erediensten in de Opstandings- en Prinsekerk. Vruchtbare contacten met de twee laatstgenoemde stichtingen zijn nastrevenswaardig omdat de drie kerkgebouwen die aan hen toebehoren de plaatsen zijn waar de erediensten van de vierwijkgemeenten plaatsvinden.

De beleidsuitgangspunten van het CvK zijn integraal opgenomen in bijlage B bij dit beleidsplan.

Samenvattend komen deze beleidsuitgangspunten op het volgende neer:

- Het college bewaakt de door de algemene kerkenraad aanvaarde norm voor de bezetting van de predikantsplaatsen nauwlettend. Deze norm houdt in dat de uitgaven van een wijkgemeente aan predikant en huisvesting niet hoger zijn dan de inkomsten uit levend geld, de vergoeding op basis van verstrekte legaten en eventuele specifieke externe bijdragen
- Het college stelt zich ten doel de inkomsten te vermeerderen door het aansturen van de 'Actie Kerkbalans' en het onder de aandacht brengen van de mogelijkheden fiscaal gunstig te schenken, waarbij ook mogelijkheden tot erfstellingen en legaten horen.
- Het uitgavenpatroon wordt voortdurend kritisch bezien. In het bijzonder wordt getracht de kosten van de administratie tot een minimum te beperken.
- Het doel met het eigen vermogen is om dit meerjarig in stand te houden. Consequentie hiervan is dat bij een dalend eigen vermogen de onttrekking aan dit vermogen lager wordt en vice versa. Het college streeft naar helder inzicht in de vermogenspositie en naar beleggingen die passen bij een kerkelijke statuur.
- Op basis van de demografische ontwikkelingen is er een gerede kans, dat de inkomsten uit levend geld naar de toekomst lager zullen uitvallen. Het college zal daartoe uiterste terughoudendheid betrachten voor nieuwe initiatieven.
- Het college draagt zorg voor een adequate huisvesting van de wijkgemeenten. Uitgangspunt daarbij is, dat de betrokken kerkruimten niet in eigen bezit zijn, maar gehuurd worden. Voor de komende beleidsperiode tot 2017 zal de huidige status quo van de huisvesting van de diverse

wijkgemeenten gehandhaafd worden. In 2014 zal onderzoek gestart worden naar de het gebruik van de gebouwen. Dit onderzoek zal moeten uitwijzen of en zo ja op welke wijze het gebruik van de huidige gebouwen na 2016 kan worden gecontinueerd.

VI. Het college van diakenen

Positie van het college van diakenen

Het college van diakenen is een adviesorgaan van de algemene kerkenraad van de hervormde gemeente Rotterdam en is verantwoordelijk voor de vermogensrechtelijke aangelegenheden van diaconale aard in de hervormde gemeente Rotterdam. Conform de plaatselijke regeling heeft elke wijkraad van diakenen een vertegenwoordiger in het college. Middels periodiek overleg van tweemaal per jaar worden de contacten tussen het college en de wijkdiaconieën onderhouden.

Het college van diakenen onderhoudt ten behoeve van zijn arbeid o.a. contacten met de algemene kerkenraad, Samen 010, de diaconaal missionaire stuurgroep, het diaconaal centrum Pauluskerk en de diaconale werkers.

De beleidsuitgangspunten van het college van diakenen zijn verwoord in april 2009 (zie bijlage C) en geactualiseerd in het rapport Noordegraaf van december 2011 (zie bijlage D).

Beleidsuitgangspunten van het college van diakenen:

Een deel van de beleidsuitgangspunten uit 2009 is inmiddels gerealiseerd. De uitgangspunten uit 2009 gecombineerd met de beleidsaanbevelingen uit het rapport Noordegraaf leiden voor de komende periode tot de volgende beleidsuitgangspunten:

1. verdere verhoging van de efficiency en de effectiviteit van het diaconale werk;
2. het verbeteren van de organisatiestructuur diaconale arbeid;
3. professionaliteit boven kwantiteit;
4. het doorvoeren van een personele reductie;
5. het bezuinigen van € 200.000 en het ophogen van te verwerven gelden met € 200.000;
6. intensievere samenwerking met (support)organisaties als Samen010 en DMS;
7. het verhogen van het budget voor projecten en subsidies van 1 naar 2%;
8. het behartigen van de diaconale belangen in de beleidsvorming van de algemene kerkenraad en de diaconaal missionaire stuurgroep;
9. toerusting van de wijkdiaconieën;
10. opzetten van een duidelijk personeelsbeleid;
11. instandhouding van het wijkpastoraat Oude Noorden en de diaconale aanwezigheid in Crooswijk.

Voor de eerste twee punten geldt dat er wordt gestreefd naar de oprichting van een diaconale stichting Centrum-Noord en wordt het onderlinge overleg tussen diaconale werkers gestructureerd.

De relatie met de stichting diaconaal centrum Pauluskerk wordt herzien, waarbij de onderscheiden verantwoordelijkheden scherper worden afgebakend.

In 2013 is de nieuwe Pauluskerk geopend. Op voorstel van het college van diakenen heeft de algemene kerkenraad een aantal besluiten genomen met betrekking tot de exploitatie van de Pauluskerk. In de exploitatie is tot en met 2016 voorzien. Op basis van een evaluatie zal in 2016 besloten worden op de wijze van continuering.

Onderzocht moet worden of de huidige commissie van bijstand op termijn kan worden omgezet in een reguliere kerkenraad. Daarnaast zal het college van diakenen voorstellen ontwikkelen voor een beheersstructuur voor het nieuwe kerkgebouw.

Voor de komende periode zullen op de volgende onderwerpen voorstellen van het college van diakenen aan de algemene kerkenraad worden voorgelegd:

1. rol en profiel van de diaconaal missionaire stuurgroep	1 ^e kwartaal 2014
2. nieuwe organisatie diaconaal werk Centrum-Noord	1 ^e kwartaal 2014
3. evaluatie opstartjaren nieuwe Pauluskerk	3 ^e kwartaal 2016

VII. Financiële kaders van de hervormde gemeente Rotterdam

Iedere wijkgemeente is zelf verantwoordelijk voor de kosten van de predikantsplaats en het kerkgebouw¹⁶. Een opgave van deze kosten wordt jaarlijks verstrekt door het college van kerkrentmeesters aan de kerkenraad van de wijkgemeente.

Gelet op het aantal (betalende) leden van de wijkgemeenten zal er de komende jaren een uiterste krachtsinspanning geleverd moeten worden om het huidige aantal predikantsplaatsen en kerkgebouwen te handhaven.

VIII. Gebouwen

Uitgangspunt is, dat de kosten voor de gebouwen, voor zover in gebruik bij de wijkgemeenten, ten laste vallen van de wijkgemeente¹⁷.

Er is in 2010/2011 een inventarisatie gemaakt van de diverse gebouwen, die door de hervormde gemeente Rotterdam gebruikt worden¹⁸.

Ten behoeve van de wijkgemeenten zijn de volgende gebouwen in gebruik:

- Grote of St. Laurenskerk
 - Het college van kerkrentmeesters huurt ten behoeve van de wijkgemeenten Laurenspastoraat/Laurenskwartier; Maaskant/Open Grenzen en in de zomermaanden de Samaritaan de kerk van de Stichting Grote of St. Laurenskerk Rotterdam, eigenaar van het gebouw.

¹⁶ Besluit algemene kerkenraad Hervormde Gemeente Rotterdam.

¹⁷ Zie voetnoot 16.

¹⁸ Deze inventarisatie is opgesteld door Tjeerd Wessel (LP/LK). Ten behoeve van de discussie over het gebruik van de diverse panden is in 2010/2011 een matrix ontworpen door Chris van Houwelingen (LP/LK). Beide stukken zijn opgenomen in het archief van de algemene kerkenraad.

- Prinsenkerk
 - Het college van kerkrentmeesters huurt voor de wijkgemeente Prinsekerk het gebouw van de Stichting Instandhouding Eredienst Opstandingskerk en Prinsekerk (=SIEOP), eigenaar van het gebouw.
- Opstandingskerk
 - Het college van kerkrentmeesters huurt voor wijkgemeente De Samaritaan het gebouw van de Stichting SIEOP, eigenaar van het gebouw.

Zoals in de beleidsvoornemens van het college van kerkrentmeesters staat vermeld, staat de exploitatie van de Stichting Grote of St. Laurenskerk en de SIEOP zwaar onder druk door de aanhoudende economische recessie. In de statuten van beide stichtingen is nagegaan of en zo ja, welk risico de hervormde gemeente Rotterdam loopt, wanneer de exploitatie door de beide stichtingen zou worden gestaakt.

In de statuten van de Stichting Grote of St. Laurenskerk is vastgelegd, dat het kerkgebouw bij liquidatie van de stichting terug valt aan de hervormde gemeente Rotterdam.

Ter bevordering van de samenwerking en vergroting van de exploitatiemogelijkheden van de Grote of St. Laurenskerk, de Prinsekerk en de Opstandingskerk heeft op initiatief van de algemene kerkenraad in juni 2013 een gesprek plaatsgevonden tussen de directeur van de Stichting Grote of St. Laurenskerk, de voorzitter en de penningmeester van de SIEOP, een vertegenwoordiger van het college van kerkrentmeesters en de scriba van de algemene kerkenraad. Afgesproken werd, dat de directeur van de Stichting Grote of St. Laurenskerk en de voorzitter van de SIEOP verder de mogelijkheden exploreren van vormen van samenwerking.

Daarnaast heeft het college van kerkrentmeesters in samenspraak met het Gemeentefonds een financiële voorziening voor de komende jaren getroffen, die de acute exploitatieproblemen bij de Stichting Grote of St. Laurenskerk ondervangt en waarbij ook de SIEOP een beroep kan doen op tijdelijke ondersteuning voor de exploitatie van de Prinsekerk en de Opstandingskerk.

Geconcludeerd moet worden, dat met betrekking tot de gebouwen het risico bij liquidatie van de stichtingen, die de kerkgebouwen exploiteren, beperkt blijft tot de Grote of St. Laurenskerk. Duidelijk is, dat dit een zeer groot financieel risico met zich meebrengt voor de Hervormde Gemeente Rotterdam. Bij liquidatie van de SIEOP vallen weliswaar de beide kerkgebouwen niet terug aan de Hervormde Gemeente, maar ontstaat wel een acuut probleem voor de huisvesting van de beide wijkgemeenten met daaraan eveneens financiële gevolgen.

Het voorstel om de huidige huisvesting van de wijkgemeenten tot 2017 op het huidige niveau te handhaven kan alleen vastgehouden worden, als er voldoende inkomsten zijn en de betrokken stichtingen de exploitatie gaande kunnen houden.

Jaarlijks zal gemonitord moeten worden of handhaving van de huisvesting van de wijkgemeenten reëel is. Niet uitgesloten kan worden, dat eerder dan 2017 tot andere besluitvorming met betrekking tot de gebouwen zal moeten worden besloten.

Ten behoeve van het diaconale werk zijn de volgende gebouwen in gebruik:

- Pauluskerk
De diaconie is eigenaar en stelt het “om niet” ter beschikking voor het diaconaal centrum Pauluskerk;
- Zwaanshals
De gereformeerde kerk is eigenaar, deze stelt het ‘om niet’ ter beschikking van “wijkpastoraat Oude Noorden”;
- Weerhaan
De stichting Godsbel is eigenaar, de diaconie is één van de huurders ten behoeve van Wijkpastoraat Oude Noorden;
- Gebouw de Bron aan de Vondelweg
De diaconie is eigenaar en deels ook gebruiker ten behoeve van het diaconale werk aldaar (daarnaast is CvK ook voor 1/3 gebruiker=huurder);
- Open Huis Crooswijk
Havensteder is eigenaar. Het ‘wijkpastoraat Crooswijk’ huurt het pand dankzij een bijdrage van de diaconie aan ‘wijkpastoraat Crooswijk’
- De Paraplu
De diaconie participeert hierin als ‘onderliggende’ partner van de christelijk gereformeerde kerk en heeft geen verplichtingen t.a.v. het gebouw

Het werk in de Pauluskerk verkeert de komende jaren in een opstartfase en er is de diaconie heel veel aan gelegen om deze opstartfase goed te laten verlopen. Het “werk in de Pauluskerk” en het “gebouw Pauluskerk” zijn nauw met elkaar verbonden en het gebouw staat deze beleidsperiode daarom niet ter discussie.

Voor de gebouwen in het noordelijk deel van het centrum geldt dat het diaconale werk niet heel specifiek aan *deze* gebouwen gebonden is. Het gaat er maar om dat de diaconale werkers te vinden zijn op een herkenbare locatie binnen de ‘probleemwijken’ binnen onze gemeente. Theoretisch gezien zijn problemen met gebouwen op te vangen met het opzeggen van huur en het huren van een ander pand. Maar dit zijn slechts hele pessimistische scenario’s, de diaconie is hier niet op uit.

Speciale aandacht verdient echter wel de Zwaanshals, waarin we tot dusver middels een convenant met drie kerken en met Stichting PoW¹⁹ zaten. Een risico is dat in een nieuwe bestuurlijke situatie de gereformeerde kerk zou kunnen besluiten het pand aan de Zwaanshals te gaan verkopen. In dat geval zou de diaconie met extra huurkosten worden geconfronteerd (een vervangend pand in de buurt van de Zwaanshals), waar tegenover nieuwe inkomsten moeten worden gevonden.

Nota bene, de diaconie is tevens eigenaar van het pand “Schiekade 47” maar dit is al lang niet meer in gebruik voor diaconaal werk. De diaconie heeft op het moment van schrijven al een principe-verkoopovereenkomst afgesloten (met voorwaarden), mocht dit op de één of andere manier nog afketsen dan zal de diaconie het pand op een andere manier proberen te verkopen.

¹⁹ De Stichting Pastoraat Oude Wijken is inmiddels failliet gegaan. Vanuit de diaconie is de stichting Talent Present opgericht om het werk te kunnen continueren.

IX. Predikantsplaatsen

Binnen de hervormde gemeente Rotterdam bestaat de volgende formatie van predikantsplaatsen:

TABEL 8

wijkgemeente	Formatieplaats	Bezeten door
Prinsekerk	0,5 fte	Ds. I. M. Buijser
Maaskant/Open Grenzen	0,5 fte	Ds. B.F. van Verschuer
Laurenspastoraat/Laurenskwartier	1,0 fte ²⁰	Ds. A.W. Kuipers
Samaritaan	1,0 fte	Ds. R. van Loon

Zoals in hoofdstuk VII is aangegeven, is de wijkgemeente zelf verantwoordelijk voor de middelen, die nodig zijn voor de predikantsplaats.

Gedurende de periode, die dit beleidsplan omvat zijn geen mutaties te verwachten in de bezetting van de genoemde vier predikantsplaatsen. Mogelijk alleen voor de predikant van Laurenspastoraat/Laurenskwartier, die, afhankelijk van de dan geldende regels voor emeritaat, in 2017 of 2018 met emeritaat gaat. Voor de andere predikanten ligt die datum verder weg.

X. Nieuwe ontwikkelingen

Project Noorderlicht

Medio 2012 is het project Noorderlicht officieel van start gegaan. Het is een project dat onder verantwoordelijkheid valt van de algemene kerkenraad en de IZB. Het project wil komen tot een nieuwe vorm van kerk-zijn, die zich richt op jonge mensen in Rotterdam Noord en op mensen die niet (meer) kerkelijk betrokken zijn. Noorderlicht wil door andere vormen andere mensen bereiken dan de bestaande gemeenten bereiken.

In 2011 zijn de eerste plannen gemaakt voor dit initiatief en begin 2012 zijn de eerste activiteiten uitgetoetst. Vanaf september 2012 zijn er tweewekelijkse samenkomsten en zijn er diverse groepen en activiteiten gestart. De thuisbasis van Noorderlicht is de Prinsekerk. Samen met de wijkgemeente Prinsekerk is ze dus bewoner van dit kerkgebouw. Vanwege de onderscheiden doelgroepen en de verschillende vormen zijn zij complementair aan elkaar. Het werk staat onder leiding van ds. Niels de Jong. Waar mogelijk probeert Noorderlicht samen te werken met de wijkgemeente Prinsekerk (bv. rond kerstactiviteiten).

De projectduur is vijf jaar. In die periode moet bezien worden of Noorderlicht kan toegroeien naar een zelfstandige en zelfvoorzienende vorm van kerk-zijn. Eind 2013 bezoeken zo'n 100

²⁰ De financiering van deze formatieplaats komt voor 75% ten laste van het college van kerkrentmeesters en voor 25% ten laste van het college van diakenen.

mensen de tweewekelijkse samenkomsten. Ruim 50 mensen zijn op dat moment ook overgegaan tot lidmaatschap. Zo'n 80% van de bezoekers is tussen de 20 en 30 jaar. In 2014 wordt geprobeerd om naar een wekelijkse frequentie te gaan. Doelstelling is verder om bestaande groepen/activiteiten door te ontwikkelen en/of nieuw op te starten.

Sponsoring²¹

De laatste jaren wordt in toenemende mate door middel van sponsoring en crowdfunding getracht externe financieringsbronnen aan te boren voor activiteiten, waar geen reguliere subsidie/middelen voor beschikbaar zijn. In haar rapport²² beveelt mevrouw Marijke van Grafhorst aan om ook als kerk te exploreren in welke mate activiteiten door middel van sponsoring door fondsen kunnen worden gefinancierd.

Binnen de Hervormde gemeente Rotterdam-Centrum worden al enige tijd op deze wijze middelen gegenereerd. Met name in de diaconale projecten is met succes dit middel beproefd, zoals b.v. in de Pauluskerk en in het project Oude Noorden.

Uit deze ervaringen is een aantal zaken duidelijk geworden:

- Fondsen zijn in het algemeen niet bereid kerken of kerkelijke activiteiten te sponsoren. Een mogelijkheid is om activiteiten vanuit het kerkelijk werk onder te brengen in een aparte stichting, die op zijn beurt vervolgens een aanvraag kan doen.
- Een aanvraag voor sponsoring moet gebaseerd zijn op een goed en doordacht plan, waarbij ingespeeld moet worden op criteria, die door de fondsen worden gesteld. Belangrijk daarbij is, dat gewerkt wordt aan het opbouwen van een goede relatie met de fondsen.
- Vaak is het nodig om bij diverse fondsen een aanvraag voor hetzelfde doel te doen.
- Last but not least is het na toekenning van belang, dat gedurende het project een goede financiële administratie wordt bijgehouden, zodat verantwoording kan worden afgelegd aan de fondsen.

Hoe is dit nu te realiseren? Naast de hierboven aangegeven randvoorwaarden bestaan er bureaus, die gespecialiseerd zijn in het opstellen van deze aanvragen. Het is van belang om een bureau uit te zoeken, dat op "no cure, no pay" basis werkt.

Een eerste stap zou een oriënterend gesprek met een fondsenwerver kunnen zijn, om na te gaan of het plan, waarvoor geld nodig is, zich leent voor sponsoring. In het verlengde van de al bestaande expertise binnen de diaconale projecten zou zo'n gesprek richting kunnen geven aan de vraag of en in welke mate door middel van sponsoring activiteiten van de Hervormde gemeente Rotterdam-Centrum gefinancierd kunnen worden.

Daarbij moet niet uit het oog verloren worden, dat aanvragen voor sponsoring met name succesvol kunnen zijn, wanneer het diaconale doelen betreft dan wel zaken, die niet tot het basale kerkzijn behoren, zoals b.v. de restauratie van een orgel.

Aanbevolen wordt in voorkomende situaties gebruik te maken van de bestaande expertise t.a.v. fondsenwerving binnen de Hervormde Gemeente Rotterdam-Centrum.

²¹ De inhoud van deze paragraaf is gebaseerd op een interview met ds. Dick Couvée op 29 oktober 2013, die de inhoud van de tekst heeft goedgekeurd.

²² Zie: Marijke van Grafhorst: De identiteit van de Hervormde Gemeente te Rotterdam-Centrum van 30-06-2010

XI. Samenwerking met anderen

De situatie van de PKN in Rotterdam wijkt af van die in andere grote steden. In Rotterdam bestaat de PKN uit verschillende protestantse gemeenten, die elk een eigen (algemene) kerkenraad hebben.

De algemene kerkenraad onderstreept het belang van de door de classis ingestelde centrale en decentrale missionaire stuurgroep en vaardigt een lid van de algemene kerkenraad af naar dit overleg.

Samenwerking wordt, waar zich mogelijkheden voordoen, gezocht met de Gereformeerde Kerk Rotterdam-Centrum (Bergsingelkerk) en de Evangelisch Lutherse kerk. In 2015 zal de algemene kerkenraad onderzoek doen naar de mogelijkheden.

Gelet op ontwikkelingen in Delfshaven, Rotterdam-Noordrand en Rotterdam-Kralingen ligt het accent gedurende de looptijd van dit beleidsplan niet op het zoeken van samenwerking met deze kerkelijke gemeenten. Waar zich mogelijkheden of initiatieven aandienen, zullen die op haalbaarheid in de algemene kerkenraad worden getoetst.

XII Samenvatting en conclusie

Met het beleidsplan, dat thans voor ligt, wordt werk van vele jaren afgerond.

In 2009 is een start gemaakt met het opstellen van het beleidsplan, maar in juni van dat jaar bleek, dat er onvoldoende draagvlak was om tot besluitvorming te komen.

Het toen hoogst haalbare was de formulering van een aantal beleidsvoornemens, die in de discussie destijds onomstreden waren.

Om toch verder te komen met de vorming van een beleidsplan besloot de algemene kerkenraad ds. A. Schipper als extern procesbegeleider aan te trekken om te komen tot een beleidsplan als onderbouwing van de in 2009 geformuleerde beleidsvoornemens.

In 2010 voerde mevrouw M. Grafhorst in opdracht van de algemene kerkenraad onderzoek uit naar de identiteit van de Hervormde gemeente Rotterdam. Dit rapport is gebruikt bij het opstellen van dit beleidsplan.

De algemene kerkenraad is van meet af aan betrokken geweest bij de opzet en uitwerking van het beleidsplan dat nu voorligt. Het concept beleidsplan zonder deze samenvatting en conclusie is voorgelegd aan de algemene kerkenraad en op 27 november 2013 heeft de algemene kerkenraad met een aantal amendementen op de wijzigingsvoorstellen de tekst van het beleidsplan vastgesteld.

Het beleidsplan leidt tot de volgende conclusies:

1. De Hervormde Gemeente Rotterdam staat midden in de samenleving, waar vergaande secularisatie en individualisering enerzijds en de vergrijzing anderzijds impact hebben op het functioneren van de kerkelijke gemeente.
Weliswaar is er de laatste drie jaren een situatie ontstaan, waarin de welhaast traditionele rode cijfers konden worden omgebogen in een klein jaarlijks overschot. De begroting voor het jaar 2014 is sluitend, maar gaat wel uit van een hoger bedrag aan inkomsten uit levend geld, dan in het voorafgaande jaar. Dit betekent een extra inspanning voor de wijkgemeenten. Mocht dit niet gerealiseerd worden, dan zal een beroep moeten worden gedaan op het vermogen of er zal bezuinigd moeten worden. De opbrengsten van de nu lopende Actie Kerkbalans zullen daarom kritisch gevolgd moeten worden.

2. De algemene kerkenraad heeft in de afgelopen jaren wel het belangrijke besluit genomen, dat iedere wijkgemeente zelf verantwoordelijk wordt gesteld voor het opbrengen van de gelden voor de predikantsplaats en de huur van het kerkgebouw.
Met dit besluit is voorkomen, dat discussies over richtingen gevoerd moesten worden. Iedere wijkgemeente heeft dus recht van bestaan, zolang de wijkgemeente zelf de daartoe benodigde middelen opbrengt.
Wel blijkt uit de cijfers van de Actie Kerkbalans, dat afgezet tegen het aantal leden van de wijkgemeenten, de benodigde gelden door een verhoudingsgewijs kleine groep gelovigen wordt opgebracht. Van deze groep levert met name de categorie oudere kerkgangers veelal de hoogste bijdragen. Dat maakt de opbrengst in de toekomst kwetsbaar. Uiterste alertheid en inzet voor de toekomst om de inkomsten gelijke tred te laten houden met het benodigd bedrag. Daarbij is het niet alleen van belang is om het aantal betalende kerkgangers te verhogen, maar ook de hoogte van de bijdrage zal moeten toenemen om de kosten te kunnen blijven dragen.
3. In de afgelopen twee jaren zijn er drie vacatures ontstaan door emeritaat van de predikanten van de wijkgemeenten Maaskant/Open Grenzen, Samaritaan en de Prinsekerk. In deze vacatures kon de Hervormde gemeente Rotterdam-Centrum drie nieuwe (deels parttime werkende) predikanten begroeten. Daarnaast kon een nieuw gebouwde Pauluskerk geopend worden.
Met behulp van de IZB is in 2013 het project Noorderlicht voor vier jaar van start gegaan, waarbij in de het gebouw van de Prinsekerk onderzocht wordt of naast de bestaande wijkgemeente een levensvatbare nieuwe vorm van kerkzijn tot de mogelijkheden behoort. Het project moet mede aantonen, dat het financieel zelfstandig kan draaien, wil uiteindelijk een besluit genomen kunnen worden tot een definitievere vorm. Dankbaarheid voor deze ontwikkelingen is op zijn plaats en dit geeft ook hoop voor de toekomst.
4. Naast de kosten voor de predikanten vormen de kosten voor de kerkgebouwen een majeur deel van de begroting. De kerkelijke gebouwen worden weliswaar gehuurd van diverse stichtingen, maar de exploitatie van deze stichtingen is nauwelijks kostendekkend. Als noodmaatregel is het afgelopen jaar een bedrag uit het Gemeentefonds voor een periode van twee jaar vrijgemaakt ter dekking van de ergste gaten in de exploitatie van deze stichtingen. Het is naar de toekomst dringend gewenst een visie op de (exploitatie van de) gebouwen te ontwikkelen, opdat tot een gezonde exploitatie kan worden gekomen. In de besluitvorming op het beleidsplan is door het College van Kerkrentmeesters toegezegd in 2014 te starten met het onderzoek naar het gebruik van de gebouwen. Dit onderzoek zal moeten uitwijzen of en zo ja op welke wijze het gebruik van de huidige gebouwen kan worden gecontinueerd na 2016.

Vooralsnog wordt dus primair ingezet op het maximaal blijven vervullen van de beschikbare predikantsplaatsen, waardoor de preekplaatsen in ieder geval gegarandeerd blijven en daarnaast op het ontwikkelen van een toekomstbestendig beleid voor de gebouwen.

Zou de algemene kerkenraad om financiële redenen voor de keuze komen te staan tussen het vervullen van een predikantsplaats of voor het in stand houden van een gebouw, dan kiest de algemene kerkenraad vooralsnog voor de predikantsplaats en zal naar andere huisvesting omgezien moeten worden. Een toekomst bestendig huisvestingsplan zou dergelijke keuzes voor moeten zijn.

Met dit beleidsplan en de daar in uitgezette beleidslijnen bidden wij om Gods leiding en zegen opdat het vuur moge blijven branden in de kerkelijke gemeente Rotterdam-Centrum.